

Skotský model podpory řízené jednotlivcem

Podpora řízená jednotlivcem je systém, jenž lidem, kteří potřebují pravidelnou podporu (v případě dětí pak jejich rodičům) umožňuje, aby o části nebo o celé této podpoře rozhodovali sami, místo toho, aby byli nuceni využívat služeb poskytovaných přímo úřady sociální péče nebo bytovými úřady v místě jejich bydliště. Tento systém je určen lidem, kteří u využívaných služeb preferují flexibilitu a možnost výběru a kontroly, a kteří tak chtějí mít šanci vést nezávislejší život ve svém přirozeném prostředí. Podpora řízená jednotlivcem neoznačuje žádnou konkrétní službu, ale způsob, jak upravit komunitní péči tak, aby co nejlépe vyhovovala potřebám uživatelů. Někdy je tento systém označován termínem přímé platby, jelikož finanční zdroje jsou vázány přímo na konkrétního člověka, nikoli na poskytovatele služeb, a ten pak platí za služby, které využívá. Přímé platby jsou však v současné době stále častěji zahrnovány pod termín podpora řízená jednotlivcem, jelikož toto označení podtrhuje fakt, že o využívaných službách si každý jedinec rozhoduje sám.

Od června 2003 je každý místní úřad ve Skotsku povinen všem osobám majícím nárok na využívání sociálních služeb nabízet možnost využít systém podpory řízené jednotlivcem. V rámci tohoto systému si lidé mohou sami zvolit potřebné služby a zorganizovat si je tak, aby vyhovovaly jejich individuálním potřebám a situaci. Tato možnost se vztahuje jak na krátkodobou asistenci, například pomoc po operaci kyčelního kloubu, tak i na asistenci dlouhodobou.

Pro některé klienty není tradiční systém sociálních služeb dostatečně flexibilní a nevyhovuje jejich potřebám, další klienti zase mohou mít pocit, že poskytovaným službám chybí kontinuita. Může se například stát, že domácí asistenční nebo pečovatelská služba poskytovaná místním úřadem nemůže přijít v časech, které klientovi vyhovují. V rámci systému podpory řízené jednotlivcem si však čas, kdy budou služby poskytovány, může každý klient dojednat dle svých potřeb tak, aby mu vyhovoval.

Lidé, kteří si část nebo všechnu podporu řídí sami, mohou rozhodovat o tom, jak budou tyto služby zajišťovány, kdo jim je poskytne a kdy. Mají tedy nad svou situací plnou kontrolu. Dle názorů lidí, kteří mají s podporou řízenou jednotlivcem zkušenosti, je tento systém mnohem kreativnější a lépe reaguje na individuální potřeby, čímž uživatelům dodává větší sebedůvěru a sebejistotu. Je to jejich pojítka s běžným životem, díky kterému mohou trávit více času s přáteli, rodinou a komunitou.

Kdo může systém podpory řízené jednotlivcem využívat?

Tento systém by měl být dostupný téměř všem osobám s postižením a seniorům, kteří o jeho využití projeví zájem.

Kdo má na tento systém nárok:

- senioři, kteří mají nárok na využívání sociálních služeb,
- osoby s postižením, které mají nárok na využívání sociálních služeb,
- osoby s postižením ve věku 16 a 17 let, které mají nárok na využívání sociálních služeb pro děti a mládež,
- osoby s duševním onemocněním, které mají nárok na využívání sociálních služeb,
- rodiče nebo zákonní zástupci dítěte (do 18 let věku), které má nárok na využívání sociálních služeb pro děti a mládež,
- právní zástupci nebo opatrovníci, kteří byli pověřeni péčí o právně nezpůsobilou osobu a mohou tuto osobu zastupovat ve finančních záležitostech.

Situace, kdy lidé nemají možnost využít systém podpory řízené jednotlivcem, nastávají jen zřídka, každý jednotlivec však musí splnit kritéria stanovená příslušným orgánem.

Systém je natolik flexibilní, že v případě jedinců s komplexními potřebami lze systém podpory řízené jednotlivcem využít i v rámci skotského zákona z roku 2000 upravujícího způsobilost k právním úkonům v případě dospělých s těžkou duševní poruchou a dospělých, kteří nemohou komunikovat (Adults with Incapacity (Scotland) Act 2000).

V čem systém podpory řízené jednotlivcem spočívá?

Jestliže se jedinec rozhodne zorganizovat si balíček služeb sám, vše závisí jen na něm. Dané osobě se tak nabízí možnost zorganizovat si život dle vlastních přání. Nemusí totiž potřebné služby čerpat výhradně u poskytovatelů určených místními úřady, ale dostane finanční obnos, z kterého uhradí potřebnou podporu dle vlastního výběru. Existuje zde i možnost systém podpory řízené jednotlivcem zkombinovat se službami poskytovanými v rámci tradičního systému služeb zajišťovaných místními úřady.

Systém podpory řízené jednotlivcem může využít většina lidí majících nárok na využívání sociálních služeb.

Může se jednat o podporu při:

- každodenních činnostech, jako například osobní hygiena, oblékání atp.,
- aktivitách, které jedinci umožní i nadále žít ve vlastní domácnosti (správa financí, vaření, úklid),
- vycházkách, které jedinci umožní jít ven, sejít se s přáteli nebo se zapojit se do aktivit společně s dalšími lidmi, či situacích, kdy si osoba, jež o daného jedince pečuje, potřebuje sama odpočinout (tzv. respitní péče),
- docházce do práce nebo do školy.

Služby si může jedinec zakoupit u firmy, která poskytuje pečovatelské služby. Další možností je místo využívání služeb zaměstnat vlastního pečovatele nebo osobního asistenta. Podmínky, za jakých je možné přidělený finanční obnos utratit, klientům sdělí příslušný orgán, v případě Skotska tedy místní úřad. Plány pro vlastní organizování podpory a služeb je s daným úřadem nutno konzultovat. Úřad může také klientovi pomoci s organizací praktických aspektů podpory tak, aby mu co nejlépe vyhovovala. V případě závažnějších potíží spojených s organizací a využíváním podpory je možné požádat o pomoc přiděleného sociálního pracovníka nebo místní oddělení sociálních služeb.

Aby mohli klienti využívat systém podpory řízené jednotlivcem, musí mít bankovní účet, na který jim bude finanční obnos zasílán. Jestliže klient bankovní účet nemá, může požádat o pomoc s jeho zřízením. Všechny finanční výdaje je třeba zaznamenávat. Řada lidí za tímto účelem využívá služeb účetního.

Jak postupovat dál:

Jestliže jedinci již využívají tradiční systém sociálních služeb, mohou si o přechodu na systém podpory řízené jednotlivcem promluvit s pracovníkem sociální péče, s kterým běžně jednají. V případě, že jedinci žádného pracovníka sociální péče nebo jinou zodpovědnou osobu přidělenou nemají, ale přesto by si s ním rádi promluvili, mohou se telefonicky nebo písemně obrátit na úřad sociální péče. Informace o tom, jak se spojit s místním oddělením sociálních služeb a porozumět tak systému podpory řízené jednotlivcem, lze získat na místním úřadě.

Jedinci musí být připraveni podstoupit odborné posouzení. Na vypracování posudku se podílí i pracovník sociální péče, případně jiná zodpovědná osoba, který s klientem probere jaký druh podpory je v jeho konkrétním případě třeba. Společně pak vypracují osobní plán péče, v němž budou jasně uvedeny klientovy potřeby a způsob, jakým budou tyto potřeby uspokojeny.

Před tím, než klient přistoupí k fázi posouzení, se doporučuje, aby si týden nebo dva vedl denní záznamy a bylo tak možné lépe určit, jaký druh každodenní podpory potřebuje. Při posuzování je také třeba zohlednit situace, kdy klient potřebuje podporu během specifických částí roku. Využívání systému podpory řízené jednotlivcem může klientům pomoci změnit životní styl dle jejich představ. Vše je možné konzultovat s místním oddělením sociálních služeb, které může klientům pomoci při rozhodování. Některé úřady u určitých druhů podpory využívají metodu sebehodnocení, kdy jsou potřeby stanoveny na základě dotazníku vyplněného samotným klientem.

Jestliže úřad sociální péče klientovi přizná nárok na využívání sociálních služeb, musí mu dát vybrat mezi tradičním systémem služeb a systémem podpory řízené jednotlivcem. Oba způsoby je možné i zkombinovat, záleží na přání klienta.

Přidělené finanční prostředky jsou někdy označovány termíny individuální rozpočet nebo přímá platba. Aby byl celý proces pro klienty jednodušší, jsou tyto peníze posílány na samostatný bankovní účet. Peníze jsou většinou vypláceny místním úřadem a slouží k uhrazení služeb, které klient využívá (osobní potřeby klienta, příspěvek na bydlení,

příspěvek na péči o děti nebo na další potřebné služby). Do individuálního rozpočtu mohou být započítány i některé další vyplácené dávky a dokonce i některé přídatky na zdravotní péči čerpanou doma. Tento způsob klientovi umožňuje všechny druhy využívané podpory a služeb hradit z jednoho účtu. S nastaveným balíčkem služeb je navíc možné zacházet flexibilněji a lépe ho tak využít.

Jak si systém podpory řízené jednotlivcem zařídit:

Klient musí místnímu úřadu prokázat, že služby, které si chce zakoupit, budou splňovat jeho potřeby stanovené v osobním plánu péče.

Potřebné služby si každý jedinec musí zařídit sám, ať už se jedná o zakoupení služeb nebo o zaměstnání osob. S praktickými aspekty organizace může v případě potřeby pomoci místní oddělení sociálních služeb. Zde klientům pomohou například s vyplňováním potřebných formulářů, případně jim sdělí, jakou nesou právní odpovědnost rozhodnou-li se zaměstnat vlastního pečovatele. Všechny finanční výdaje spojené s úhradou služeb je třeba zaznamenávat.

Nic se neděje ani v případě, že klientovi systém podpory řízené jednotlivcem nevyhovuje. Stačí informovat příslušný úřad a ten na žádost klienta systém zajišťování služeb změni.

Zaměstnávání osob:

Rozhodne-li se klient zaměstnat osobního asistenta, získá tím na míru šitý a maximálně flexibilní balíček služeb, které mu budou přesně vyhovovat. V tomto případě totiž může přímo rozhodovat o tom, kdo do jeho domu přijde a jakým způsobem bude služby poskytovat. S obtížnějšími aspekty zaměstnávání osob, například s výběrem vhodného pečovatele nebo s formalitami spojenými s výplatou mzdy, může klientům pomoci pracovník sociální péče nebo místní oddělení sociálních služeb.

Je-li člověk zaměstnavatelem, znamená to, že svým zaměstnancům vydává pokyny. Je proto nutné k zaměstnancům přistupovat spravedlivě a plnit právní závazky plynoucí z role zaměstnavatele.

Chce-li se klient ujistit, že zaměstnává tu pravou osobu a že mu od ní nehrozí žádné nebezpečí, je při výběru potenciálního zaměstnance vhodné vyžádat si doporučení od předchozích zaměstnavatelů a také zkontrolovat trestní bezúhonnost dotyčné osoby.

Nákup služeb:

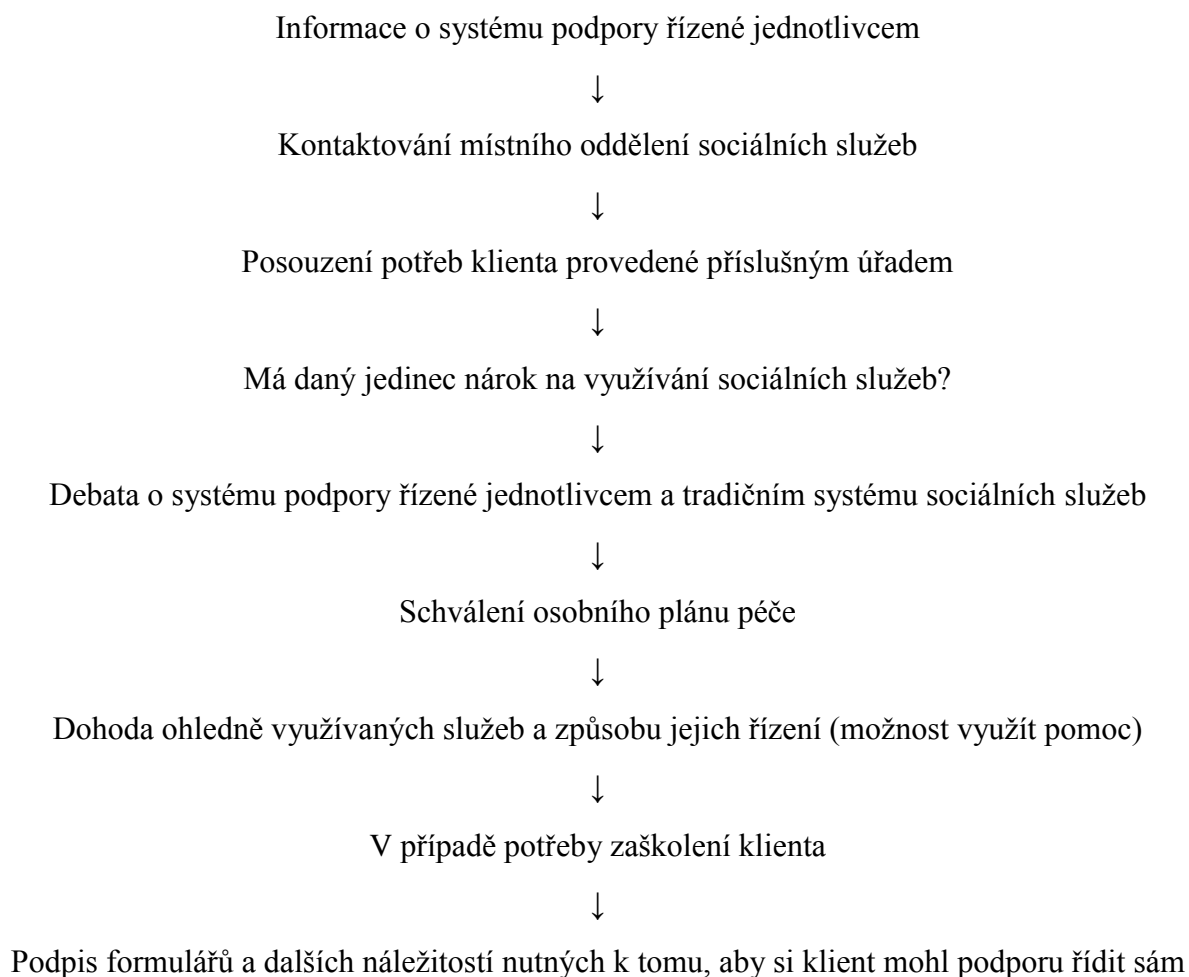
V případě, že klient nechce zaměstnávat vlastního pečovatele či asistenta, může si potřebnou podporu zakoupit u různých poskytovatelů služeb. Existuje také možnost obě tyto formy zkombinovat, tedy zaměstnávat vlastního asistenta a zároveň i využívat placených služeb (například na pokrytí oblastí, které asistent nemůže vykonávat). Poskytovatelem služeb se

rozumí agentura nebo společnost, která prodává pečovatelské služby, například služby osobních asistentů. Seznam registrovaných poskytovatelů služeb, kteří jsou schopni poskytnout potřebné druhy podpory, bývá dostupný na místních úřadech. Uzavře-li klient smlouvu s poskytovatelem služeb, tento se zodpovídá klientovi, nikoli příslušným úřadům.

Potřebuje-li klient pomoci s praktickými aspekty nákupu služeb, může se obrátit na svého pracovníka sociální péče nebo na místní oddělení sociálních služeb (ti mu poradí v případě složitějších případů, jako jsou například právní náležitosti smlouvy, kterou je s poskytovatelem služeb nutné uzavřít).

Jestliže konkrétní poskytovatel služeb nedokáže potřeby klienta uspokojit, může se klient obrátit na jiného poskytovatele. Před konečným uzavřením smlouvy o poskytování služeb se vždy doporučuje nejprve kontaktovat více poskytovatelů. Klienti by měli mít na paměti, že v této situaci jsou zákazníci.

Cesta k systému podpory řízené jednotlivcem:

Naplánování a zajištění služeb (výběr poskytovatele/osobního asistenta)

Stanovení data, kdy bude poskytování služeb zahájeno a dat, kdy budou prováděny kontroly

Klient obdrží finanční prostředky určené k úhradě služeb

Průběžná kontrola ze strany příslušného úřadu

Průběžná pomoc nabízená místním oddělením sociálních služeb